منشأ و حایان داشتن اختلاف رسم مصاحف امصار

بحث ما در کتاب المقنع فی رسم مصاحف الامصار بود. صفحه صد و هجده.

> فإن سأل عن السبب الموجب لاختلاف مرسوم هذه الحروف الزوائد في المصاحف قلت السبب في ذلك عندنا إن أمير المؤمنين عثمان بن عفان رضي الله عنه لما جمع القرآن في المصاحف ونسخها على صورة واحدة وآثر في رسمها لغة قريش دون غيرها مما ال يصحّ ال يثبت نظرا للأُمّة واحتياطا على أهل الملّة وثبت عنده إن هذه الحروف من عند الله عز وجل كذلك منزلة ومن رسول الله صلى الله عليه وسلم مسموعة وعلم إن جمعها في مصحف واحد على تلك الحال غير متمكّن إال بإعادة الكلمة مرتّين وفي رسم ذلك كذلك من التخليط والتغيير للمرسوم ما ال خفاء به ففرقها في المصاحف لذلك فجاءت مثبتة في بعضها ومحذوفة في بعضها لكي تحفظها الأمة كما نزلت من عند الله عز وجل وعلى ما سُمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم فهذا سبب اختلاف مرسومها في مصاحف أهل الأمصار[1]

«فإن سأل عن السبب الموجب لاختلاف مرسوم هذه الحروف الزوائد في المصاحف»؛ در ابتدا مصاحف صحابه بود، برای اینکه قرائاتی که سبب اختلاف می‌شد را تقلیل بدهد، مصحف خودش را نوشت و آنها را فرستاد. چرا بین مصاحفی که عثمان نوشت و به شش-هفت شهر فرستاد، اختلاف بود؟ دانی می‌خواهد جواب بدهد. آیا اشتباه شده بود؟! اگر اشتباه بود که سریع تصحیحش می‌کنند. کلام خدا است، قرار نیست که آن اشتباه بماند. سریع می‌گویند اینجا واو است، نه فاء. کما اینکه رسمشان این است. از الموسوعة الفقهیة خواندم؛ دیدم خود آنها می‌گویند اگر کسی مصحفی را دید که غلط دارد، واجب است که آن را تصحیح کند.

شاگرد: مالک می‌گفت؟

استاد: نه، مالک می‌گفت باید مثل خط قبلی بنویسد. اما اصل اینکه وقتی در مصحف اشتباه دیدید، آن را باید درست کنید. حتی گفته اند اگر مالکش هم نیستید، آن را درست کنید. چون خدای متعال می‌گوید نباید کتاب او غلط باشد. یعنی این قدر عنایت داشتند. چطور با وجود این عنایت، از زود اول، ابن عامر که از نظر سنی بزرگترین قاری از قراء سبعه است، کتاب «اختلاف مصاحف الامصار» نوشته است؟! ابو عبید عبدالله بن سلام در کتاب «فضائل القرآن» بعد از اینکه اختلاف قرائات را گفت، گفت «کلها من عند الله»؛ هر کدام را در نماز بخوانید درست است.

در جلسه قبل هم گفتم سوره مبارکه «و الشمس» را مسلمین در نماز عید فطر می‌خوانند. در بلاد مختلف می‌خوانند. حتی بالاتر از عید فطر، چون امر حضرت به معاذ[2] بوده که حضرت در کلام

مبارکشان اسم بردند که امام جماعت سوره «والشمس» بخواند، آن را میخواندند. مفصل میخواندند. خب حالا «والیخاف» یا «فالیخاف»؟ این از موارد اختلاف رسم المصاحف است. طبق مبنای روشن میگویند هر دوی اینها را ملک وحی آورده است. مسلمانان میدانستند حضرت از ناحیه ملک وحی، دو جور خواندهاند. چون هر دوی آنها مشهور بود، در مصحف مدینه «فاء» نوشتند و در مصحف کوفه «واو» نوشتند. چقدر این حرف روشن است! حالا روی مبانی حرف واحد بیایید که سر جایش بحث کردیم. خب این نمیتواند حذفش کند؛ وقتی این مبانی با هم جور در نمیآید، تلقی غلط میشود. اما اگر شما بگویید «حرف واحد» یعنی در حرف ابوحنیفه که میگفت «سبعة احرف» یعنی در نماز اختیارا فارسی بخواند. برای این زمان بود. شواهد عدیده آن را عرض کردم. وقتی این از ذهن بیرون بیاید که حرف واحد اصلاً ناظر به این نیست که تنها یکی از «فالیخاف» و «والا یخاف» نازل شده است. آن حدیث که ربطی به این ندارد. این در مرئی و مسمع همه مسلمین بوده. در کوفه «والا» میخواندند، در مدینه «فالا» میخواندند. در جلسه قبل عرض کردم مرحوم طبرسی به سند مدون از امام صادق علیهالسلام «فالا» را نقل کرده بود که مطابق قرائت مدینه بود. مشکلی هم نداشتند. هیچ کسی هم سؤال نمی کرد. این قدر واضح بوده.

این خیلی مهم است. اصلاً از ناحیه شیعه یک سوال نداریم که از امام معصوم سؤال کنند که این را بخوانیم یا آن را بخوانیم؟ اینکه سؤال ندارد از امام معصوم بپرسند نماز صبح را دو رکعت بخوانیم یا یک رکعت! یعنی ادعاء آن این قدر واضح است. خب وقتی به این صورت است، این آقا میگویند چرا دو تا نوشته اند؟

«**قلت السبب في ذلك عندنا إن أمير المؤمنين عثمان بن عفان رضي الله عنه**»؛ القابی که برای عثمان میآورد، «**لما جمع القرآن في المصاحف ونسخها على صورة واحدة وآثر في رسمها لغة قريش**»؛ وقتی عثمان خواست توحید مصاحف کند، مصاحف صحابه را به یکی برگرداند تا اختلاف نباشد، و بر لغت قریش هم نوشت. بله، بر لغت قریش قرائت میشد، درجایی که اختلاف بود، رسم را طبق لغت قریش مینوشتند. «التابوت» که معروف است، بین زید و ناسخ اختلاف بوده که آن را با هاء بنویسیم (التابوة) یا آن را با تاء بنویسیم (التابوت)؟ یا مثل «رحمت» یا «رحمة»، «بقیت الله». اینجا را به لغت قریش نوشتند. لغت قریش معلوم بوده.

---

[1] المقنع في رسم مصاحف الأمصار (ص: ۱۱۸)

[2] كتاب الأساس في التفسير، ج ۱۱، ص6484؛ و ثبت في الصحيحين أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال لمعاذ: «هل صليت بسبح اسم ربك الأعلى، والشمس وضحاها، والليل إذا يغشى»

بازبینی #2
ایجاد شده 13 ژوئن 2024 11:00:53 توسط ... .
به روزرسانی شده 18 ژوئن 2024 13:45:23 توسط ... .